

Natura Naturans: Een portret van COUSSÉE & GORIS architecten door Marie-Françoise Plissart.

‘Het meisje met de parel’ meets ‘De kruisafneming’

Vanaf 23 februari kan je in deSingel naar Natura Naturans, de allereerste tentoonstelling over het werk van COUSSÉE & GORIS architecten. Het Gentse bureau laat met projecten als De Krook en Het Zwin een duidelijke stempel achter in stad en landschap. Materiaal, geschiedenis en kunst zijn nooit ver weg. Egon Verleye van het Vlaams Architectuurinstituut sprak met bezielers Ralf Coussée en Klaas Goris over arte povera, campo marzio en nog veel meer moois.

Het begrip ‘natura naturans’ komt van Benedictus de Spinoza. De zeventiende-eeuwse filosoof wou hiermee aantonen dat alles te herleiden is tot één oorzaak of oorsprong. Wil dit zeggen dat jullie met deze tentoonstelling terugblikken naar de basis van COUSSÉE & GORIS architecten?
KG: Spinoza plaatste het begrip ‘natura naturans’, de ‘scheppende natuur’ tegenover ‘natura naturata’ oftewel de ‘geschapen natuur’. De titel verwijst dus voor een groot stuk naar de oorsprong van ons bureau die als basis geldt voor een terugblik. Maar we beschouwen deze tentoonstelling ook als een reflectiemoment om te bepalen welke elementen in onze praktijk we in de toekomst kunnen weerhouden. Net als bij het geven van een lezing willen we deze tentoonstelling gebruiken om te reflecteren over ons werk. Je zou het een evaluatie kunnen noemen van de evolutie die het bureau de afgelopen tien jaar heeft doorgemaakt.

‘Natura naturans’ is een begrip dat in feite zeer toepasselijk is voor de manier waarop wij als architectenbureau naar onze projecten kijken. Bij elke opdracht stellen we ons de vraag: ‘wat is de kern van het landschap waarin we werken, en wat is het effect van ons ontwerp op dat landschap?’ Een goed voorbeeld is De Krook in Gent. De waterloop die er langs loopt heeft een duidelijke knik, die vind je ook terug in de vorm van de stadsbibliotheek. Het gebouw versterkt als het ware wat al aanwezig was en dat heeft een effect op de beleving van de gebruiker.

Naast literatuur speelt beeldende kunst in jullie oeuvre een belangrijke rol. Hoe beïnvloedt het werk van bepaalde kunstenaars jullie manier van werken?

KG: Beeldende kunst en de interactie met kunstenaars is een constante in ons werk. Het bepaalt ook de manier waarop we naar ons eigen werk kijken. Neem nu bijvoorbeeld de Italiaan Giuseppe Penone. In 1970 maakte hij een baanbrekend zelfportret waarbij hij zijn ogen bedekte met spiegellenzen waardoor ze de reflectie vertoonden van het landschap waarin hij zich bevond. Vervolgens maakte hij foto’s van zichzelf. Dus geheel in de traditie van zelfportretten krijg je een kunstenaar die zijn omgeving absorbeert en tegelijkertijd reflecteert over zijn eigen inbreng. Deze vorm van zelfreflectie is exemplarisch voor de manier waarop wij als bureau werken en onze projecten vorm krijgen.

Voor de representatie van jullie werk maken jullie gebruik van foto's en videofragmenten van de Marie-Francoise Plissart. Vanwaar de keuze voor deze kunstenares?

KG: Voor ons was de keuze voor Plissart evident. Niet alleen heeft zij ervaring in het fotograferen van ons werk, ze kijkt er ook naar als een toeschouwer en niet als een typische architectuurfotograaf. Ze interpreteert de gebouwen volgens haar eigen visie op architectuur. Ons eigen werk ontdekken door de ogen van M.F. Plissart is voor ons interessanter dan het tonen van een reeks projecten aan de hand van grondplannen of doorsnedes. Dan kan je beter in de gebouwen in situ bezoeken.

RC: Plissarts beelden zeggen misschien minder over de architectuur an sich, maar geven des te meer een beeld van de interacties tussen de architectuur en haar omgeving. Met haar interpretatie van onze architectuur vertelt ze een op zichzelf staand verhaal.

In de tentoonstelling krijgt de samenwerking met andere bureaus een prominente plek. Waarom is dit voor jullie zo belangrijk?

KG: Als we de handen in elkaar slaan is het vaak met dezelfde bureaus die een zelfde manier van aanpak hanteren. Met RCR architectes, waarmee we samenwerkten voor De Krook en het Crematorium Hofheide, hebben wij vooral een gezamenlijke interesse voor het landschap. De samenwerking is het resultaat van een 27 jarige vriendschap. Bij andere bureaus zoals Gafpa of Raamwerk is de wederzijdse affiniteit evident; het zijn voormalige studenten en/of medewerkers. Met ingenieursbureau Mouton, delen wij dan weer een bijzondere interesse voor de relatie stabiliteit/constructie versus architectuur.

De samenwerkingen komen heel natuurlijk tot stand: we spreken immers dezelfde taal, dus de dialogen komen vanzelf. Deze synergie is voor ons erg belangrijk. We zien deze bureaus als *compagnons de route*, wat hen cruciaal maakt voor de evolutie van ons eigen bureau.

Waarom zijn de projecten die jullie in de expo tonen exemplarisch voor jullie praktijk?

KG: Ik vind het moeilijk om de selectie projecten exemplarisch te noemen. Het is niet zo dat onze gebouwen een bepaalde signatuur hebben die typisch COUSSÉE & GORIS zou zijn. Wij beschouwen het maken van architectuur als een heel persoonlijke aangelegenheid. Er is een duidelijke eigen benadering en aanpak, maar de uitwerking is bij elk project anders. Je kan dus niet spreken van een zekere systematiek in onze ontwerpen, laat staan een vaste formule. Wel zijn er duidelijke sporen te herkennen, maar die leiden eerder tot een grote diversiteit.

Een constante in ons werk is het respectvol omgaan met materialen. Je kan ons werk nog het best omschrijven als een interpretatie van de arte povera. Onze projecten komen bijna altijd tot stand met relatief eenvoudige middelen en materialen. De verschijningsvorm oogt eenvoudig maar kent een grote gelaagdheid.

Jullie projecten krijgen vaak de stempel van ‘veredelde ruwbouw’. Maar jullie beschouwen de ruwbouw ook als ‘het hart en de ziel van een gebouw’. Stopt jullie werk na deze fase?

KG: Voor een deel klopt het dat wij de afwerking grotendeels willen uitsluiten. Het leunt aan bij het belang dat wij hechten aan materiaal en het pure gebruik ervan. De materialen die wij gebruiken hebben een bepaalde functionaliteit, wat zich vertaalt in het ontwerp. Een plint of een klink zijn voor ons bijkomstig en proberen we dan ook te vermijden.

RC: De duurzame kwaliteit van bepaalde materialen zorgt ervoor dat afwerking vaak overbodig wordt. Het zou in veel gevallen zelfs afbraak doen aan de levensduur. In Crematorium Hofheide is alles uitgevoerd in naakte beton, wat niet alleen zorgt voor de serene sfeer waar die plek naar vraagt, maar ook bijdraagt tot een duurzaam gebruik van de ruimtes. Dit heeft niet alleen op korte, maar ook op lange termijn een effect op het kostenplaatje. Doordat er bezuinigd wordt op de afwerking, zal er ook qua onderhoud minder moeten worden uitgegeven.

Even terug naar de tentoonstelling. De scenografie is in handen van architect Christian Kieckens. Wat voor plek heeft hij gecreëerd om jullie werk en dat van Marie-Françoise Plissart te presenteren?

KG: De exporuimte van deSingel is in zijn pure vorm een heel cleane witte ruimte die weinig sfeer uitstraalt. Wij wilden daar graag verandering in brengen. In eerste instantie moest het voor ons vooral een donkere, intieme ruimte worden. En dit met behulp van wat er voor handen was. Zo zijn de wanden bedekt met de originele blauwe fluwelen gordijnen die ten tijde van Léon Stynen in de Blauwe Zaal van deSingel werden gebruikt. De dikke gordijnen zorgen niet alleen voor een theateraal effect, door hun akoestische kwaliteiten dempen ze ook het geluid. De combinatie met een warme belichting maakt dat je als toeschouwer in alle sereniteit de tentoonstelling kan beleven.

RC: We maken verder ook handig gebruik van de nissen die Caroline Voet ontwierp voor de tentoonstelling ‘Dom Hans van der Laan. Een huis voor de geest’; ze vormen de ideale plek voor de videoprojecties van Marie-Françoise Plissart.

KG: Een opvallend element in Christian Kieckens’ ontwerp is het centrale eiland waarop maquettes te zien zijn van projecten van de laatste tien jaar: De Krook in Gent, Het Zwin in Knokke-Heist, Crematorium Hofheide in Holsbeek enz. De maquettes verschillen van schaal en worden samen gepresenteerd waardoor er een fragment van een denkbeeldige stad, een campo marzio, ontstaat. Voor ons vormt dit een unieke kans om al die projecten eens in verhouding tot elkaar te zien, als een landschap. Je ziet duidelijk herkenbare sporen, maar tegelijkertijd een enorme diversiteit.

Hoe bliken jullie terug op de afgelopen 10 jaar?

KG: Er heeft zich een enorme schaalvergroting voorgedaan. Waar we tien jaar geleden een project als de Jeugd- en Recreatiedomein De Boerekreek een groot project vonden, zijn opdrachten als De Krook, de Belgacomtoren in Gent of uitschieter The Edge in Dubai ons nieuwe studieterrein geworden. Dat heeft een effect op je focus. Tot tien jaar geleden bestond ons portfolio uit eerder kleine opdrachten waar we enorm veel aandacht besteedden aan details. Vandaag kijken we veel meer naar het grotere plaatje. Je kan het vergelijken met het verschil in aanpak bij kunstschilders. Waar Vermeer in ‘Meisje met de parel’ al zijn aandacht stak in het detail, bijvoorbeeld in de oorbel van zijn model, plaatste Rubens in zijn befaamde ‘Kruisafneming’ de compositie centraal.

Quotes:

‘Waar Vermeer in ‘Meisje met de parel’ al zijn aandacht stak in de oorbel van zijn model, plaatste Rubens in zijn befaamde ‘Kruisafneming’ de compositie centraal.’

Klaas Goris over de schaalvergroting van COUSSÉE & GORIS architecten

‘Je kan ons werk nog het best omschrijven als een interpretatie van de arte povera. Onze projecten komen bijna altijd tot stand met relatief eenvoudige middelen en materialen.’

Klaas Goris

‘Plissarts beelden zeggen misschien minder over de architectuur an sich, maar geven des te meer een beeld van de interacties tussen de architectuur en haar omgeving.’

Ralf Coussée

Opening & vernissage

do 22 feb om 20u in de Blauwe Zaal van deSingel

gratis

inschrijven verplicht op www.vai.be/inschrijven

Tentoonstelling

Open wo - zo 14u – 19u en bij avondvoorstellingen tot 22u

Expo | €5 (-19j. gratis) | info www.vai.be en www.desingel.be

combiticket met *Ben Murphy. The Riverbed*

gesloten ma, di en op feestdagen

rondleiding op zo 25/02/2018 en zo 6/05/2018 om 14 uur.

€ 5 | reservering tickets@desingel.be

groepsrondleiding op aanvraag | max. 20 pers.

€ 60 | reserveren via www.expeditiedestad.be

Perscontact:

Egon Verleye

communicatie & PR

Vlaams Architectuurinstituut

T +32 (0)3 242 89 73

E egon.verleye@vai.be

curator Christian Kieckens

scenografie Christian Kieckens i.s.m. Coussée en Goris architecten

productie Vlaams Architectuurinstituut en deSingel Internationale Kunstcampus

met de steun van de Vlaamse Overheid